

„Csodákra voltak képesek...”

Apáti-Tóth Sándorral – az édesapjáról, Tóth István fotóművészről – Rigó Róbert beszélget

– Évekkel ezelőtt, a 90. születésnapja alkalmából készítettem interjút édesapáddal, Pista bácsival, abból kiderült, hogy nagy munkabírású ember volt. Kecskeméten dolgozott, a Zöldségtermesztési Kutató Intézetben Mészöly Gyula mellett, Cegléden a Gyümölcskutató Intézetben is fotózott, emellett készítette kiemelkedő fényképeit, például a hazai képzőművészekről, írókról az ország különböző pontjain, és emellett a nemzetközi kiállításait szervezte. A család életében édesapád mennyire tudott részt venni, milyen emlékeid vannak róla a gyermekkorodból?

– Azzal kezdem, hogy az 50-es évek elején – amikor ő még vaskereskedő volt – vette meg az első fényképezőgépét, majd felkereste Haller Frigyet, a kor jeles esztétáját, fotográfusát, és az ő útmutatása szerint kezdte el a valóban igényes és művészi célú fényképezést, s az ötvenes évek második felétől már szerepelt nemzetközi kiállításokon. A vaskereskedését a kor „áldásos” tevékenysége miatt fel kellett számolnia. Ezt követően elment egy villamossági szaküzletbe eladónak. Gyerekkoromban jártam be hozzá az üzletbe, ez volt az első olyan munkahelye, amire emlékszem. Komoly nyomot hagyott bennem, hogy az ötvenes évek elején-közepén alapította meg a Ceglédi Fotóklubot. A tagok heti rendszerességgel találkoztak a hét egy meghatározott napján. Tízen-húszan összejöttek, rendkívül pezsgő szellemi élet folyt abban a kis műhelyben. Budapestről a kor legjelesebb fotóművészeit, illetve esztétáit hívták meg, akik el is jöttek. Valószínűleg atyám hihetetlen elszántságában és céltudatos, fotóban eredményt elérni akaró hozzáállásában meglátták azt a pluszt – ami egész pályáján végigkísérte –, aminek részben a sikereit is köszönheti. Rendszeresen pályázatokat írtak ki, és a tagoknak kötelező volt minden hónapban bizonyos számú képet készíteni. Ez rendkívül nagy fölhajtóerő volt, ugyanis a képeket akkor ott értékelték is, részben ők maguk, részben szakemberek, és rövid időn belül valami meseszerű fejlődés ment keresztül ez a rendkívül heterogén társaság, melyben a cipésztől kezdve a kőművesig, az orvostól a mérnökig, a pincértől az egyetemistáig mindenféle háttérű ember volt. A fotó szeretete és valamiféle önkifejezési és kiemelkedési vágy a hétköznapiakból, úgy motiválta ezt a társaságot, hogy csodákra voltak képesek. Így az ötvenes évek végére, hatvanas évek elejére a Ceglédi Fotóklub már nemzetközi szinten is igen jelentős sikereket ért el. Fotósétákat rendeztek, amiken én is részt vettem már egészen kisgyermekként, és ahogy cseperedtem, kiskamaszkoromra már nekem is olyan képeim voltak, amelyeket a fotóklubbal

együtt, nemzetközi kiállításokra küldtek, és a csodával határos módon ezek sikerrel szerepeltek. A fotóklub atyám életének egy nagyon fontos része volt, a napi munkája mellett hihetetlen energiát fektetett bele. Rendkívül komoly kiállításokat rendeztek, példaként említhetem az *Öt világrész fotóművészete* című tárlatot, ahol káprázatos képeket láthattunk, többek között Yousuf Karsh Eisteinről, Hemingwayről, Pablo Casalsról készült portréit. A klub életének a csúcsa az volt, amikor a Photeurop nemzetközi kiállításon – ha jól emlékszem Brüsszelben – Európa-díjat nyert a Ceglédi Fotóklub. Olyannyira sikeresek voltunk itthon is és külföldön is, hogy egy idő után a legjelentősebb magyar fotóművészek is kiállítottak a Ceglédi Fotóklub színeiben. Angelo (Funk Pál) volt talán az egyik legnagyobb név, de Németh József, a későbbi Kiváló Művész, vagy Inkey Tibor, a legendás filmgyári standfotós, és sokan mások is a jeles kortárs fotográfusok közül a Ceglédi Fotóklubbal szerepeltek.

– *Ez mikor volt körülbelül?*

– A hatvanas évek elején-közepén, akkoriban volt csúcson a Ceglédi Fotóklub. A rendszeres háziversenyeknek és a rendszeres elemzéseknek, értékeléseknek olyan hatása volt, hogy több egészen kiváló fotográfust, illetve filmoperatőrt is kinevelt ez a társaság, például Markovics Ferencet, aki a mai kortárs fotográfia egyik jeles személyiségévé vált. Lőrincz József, aki sikeres filmoperatőr lett, ugyancsak a fotóklubból indult. Ez volt az a szakmai háttér, amit atyám részben szervezett, részben innen emelkedett ki, mint a legeredményesebb, a leg súlyosabb és legjelentősebb életművet létrehozó fotográfus.

– *Mitől volt Pista bácsiban ez a nagy elszántság? Mert maga az a tény, hogy ismeretlenül elmegy Haller Frigyeshez Budapestre, és elkezd művészi szinten fényképezni, motorja a fotóklubnak, ahhoz nagy elszántság, akaraterő, küldetésudat kellett. Minek köszönhető ez?*

– Volt benne egy rendkívül nagy, végtelenül erős közlési vágy. Úgy érezte, hogy megvan a tehetsége ahhoz, hogy valami olyan pluszt hozzon létre, amire más nem képes, és ezt mások örömére, mások gyönyörűségére megmutassa. Számomra nagyon érdekes jelenség, hogy hatalmas és lelkes törzsközönsége volt. Határtalanul ragaszkodó hívei voltak atyám fotográfiáinak, ennek az okán nagyon hosszú ideig gondolkodtam – hogyan és mitől lehetséges az, hogy egyszerű emberek, tehát művészettel egyébként nemigen érintkezők –, miért tudnak ennyire rajongani a képeiért. Úgy gondolom azonkívül, hogy apám képei kivételesen izgalmasak és jók voltak, valahol a hétköznapi emberek – akiknek a művészethez nincs közük – úgy érezték, hogy ő egyvalaki közülük, aki pont olyan, mint ők, s létrehozott valami egészen csodálatos, magas minőséget. Talán ez volt az egyik kulcsa annak, hogy oly sokan és annyira rajongtak a munkáiért.

– *A hatvanas, hetvenes években a fotózás elismertsége, vagy a rá irányuló odafigyelés, az másabb, nagyobb volt, mint manapság? Ezt hogy látod?*

– Van egy szimbolikus képe, több is, de most egyre gondolok, *A nád* címűre. Amit atyám nagyon sokszor értelmezett, és sokszor elmondta, hogy itt van ez

az egy szál nád, a hullámzó vízben áll egymaga, és hiába jönnek a rettentő erős hullámok, és a hatalmas szélvihar, ez ott áll egyedül, rendíthetetlenül. Rendkívül nehezen indult a pályája, hiszen az ötvenes-hatvanas években a politikai helyzet olyan volt, hogy tűzzel-vassal próbálták irtani azt, aki Nyugatra tört, a Nyugattal bármiféle kulturális kapcsolatot ápolt, és apám, ennek ellenére a nemzetközi kiállításokra – hatalmas nehézségek árán – rendszeresen kiküldte a képeit. A bürokratikus akadályok dacot váltottak ki belőle, megsokszorozva az akaratát, a küzdési vágyát. Ez egy óriási fölhajtóerő volt benne, hogy „csakazértis” megmutatom, bármennyire is nem akarják, hogy kijussak. Külföldön akkor már nagyon szép sikerei voltak, ugyanakkor volt egy belső ellenállás is vele szemben, ugyanis a hazai szakma hosszú időn keresztül nem szívesen fogadta be. Talán a sikeres vidéki embert, a konkurenst látták benne, aki büszkén viselte kitüntetéseit, ezenkívül apámnak nem volt könnyű természete, nagyon könnyen konfliktusba keveredett másokkal, és ezeket elég erőteljesen rendezte. Nos, nyilván ez is belejátszott, de valamitől nem igazán akarták elfogadni. Aztán később megtört a jég Magyarországon is, hiszen a Balázs Béla-díjtól kezdve az Érdemes Művészig, a legragyogóbb szakmai elismeréseket kapta meg. Az igazi áttörés, a hazai áttörés, a Múcsarnokban megrendezett kiállítása volt, utána a teljes magyar sajtó és a magyar fotográfus közélet is messzemenőig elismerte.

– Ez már a nyolcvanas évek, ugye?

– Igen, 1983-ban volt.

– Beszélgetésünk közben Pista bácsi Láncon című képe jutott eszembe, melyen egy kutya láncra van kötve, ez politikai értelemben is szimbolikus lehetett, ha Magyarországról kiküldenek egy ilyen képet '56 után külföldre.

– Ez egy később készült fotográfiája volt, ő nem akart direkt módon politizálni a képeivel. Egész egyszerűen olyan drámákat, olyan örökérvényű emberi drámákat és konfliktusokat próbált képekbe önteni, amikbe politikai tartalmakat is bele lehetett látni. De hadd térjek vissza a beszélgetésünk elején feltett kérdésre, hogyan éltem meg atyám és családunk kapcsolatát? Úgy gondolom, ha a *Forrás* szerkesztősége és te megtiszteltél azzal, hogy megkérdeztek, hogyan láttam én az ő életét, el kell mondjam, egy konfliktusokkal terhelt, boldogtalan házasságban éltek a szüleim. Sok oka volt ennek, de az egyik mindenképpen az volt, hogy anyai nagyapámék tradicionális parasztszaládban éltek, gondolkodtak. Hihetetlenül keményen dolgoztak, mindamellett nagyanyám rendkívül művelt volt, nagyon sokat olvasott, ismerte a világirodalmat parasztszaláony létére. Bennük ott volt a tradicionális szerepelvárás, hogy a férfi dolgozik, a munka után otthon megint dolgozik, és a családjával van. Apám viszont semmiféle paraszti munkát nem végzett. Hogy is végezhetett volna, hiszen ledolgozta a nyolc órát a boltban, később a kutatóintézetben, és ezek után készítette a fotográfiáit, szervezte a fotóklubot, a kiállításait. Ezért a házimunkákban nem tudott részt venni, és nem is akart. Ez volt az egyik alapvető oka a konfliktusoknak, közös háztartásban élt nálunk több generáció, így anyám lett az ütközőpont. Aztán apám az otthon meg nem talált boldogságát másfelé is kereste, ez újabb konfliktusokkal

terhelte meg a kapcsolatukat. Nos, a gondviselés különös rendező, szüleim életük utolsó éveiben olyan harmóniában éltek, ahogy mindig is élniük kellett volna. Az egymásra utaltságon túl akkor ismerték fel a másik értékeit, ajándék volt ez mindannyiunk számára.

Gyermekként ezt mi hullámzóan éltük meg, apám számára a gyerekekről való gondoskodás alapvetően mindig fontos volt. Az ötvenes-hatvanas években nem dúskáltunk a javakban, de a gyerekeknek mindazt igyekezett megadni, amit lehetett, és nem feltétlenül csak anyagilag. Itt elsősorban magamról beszélek, fiúgyerekről, apám magával vitt azokba a világokba is, ami a nagyapámék paraszti világától rendkívül távol volt. Van még egy csavar ebben a dologban, hogy e konfliktusokkal teli házasságban is anyám valami egészen fantasztikus háttérrel adott neki. Meggyőződésem, ha apámnak nincs az a hihetetlen stabil fizikai és talán érzelmi háttere, amit anyám biztosított, akkor valószínűleg ugyanezt nem lett volna képes végigcsinálni. Lehet, meg fognak róni ezért többen, hogy én ezt a konfliktust kimondtam, de atyám korábbi interjúból számomra ez mindig hiányzott. Mindig hiányzott, hogy nem vállalta föl önmagát teljes egészében, az életét teljes egészében.

– Amennyire én ismertem a Pista bácsit, az látszódott, hogy nem egy kompromisszumkereső típusú ember volt. Megvolt a véleménye, és amellet kitarzott, de ahhoz, hogy ő ilyen sikeres lett, szükség is volt az ő eltökéltségére, és a ceglédi, mezővárosi környezetből sem lehetett egyszerű kiemelkedni. Ugyanakkor Pista bácsiról azt is tudni lehetett, hogy nagyon jó kapcsolatokkal rendelkezett. Ez főleg a vidéki művészvilágra volt igaz, például baráti kapcsolatban állt Tóth Menyhérttel, járt nála többször Miskén, sőt említette, hogy ti is voltatok barátaittal ott épületet bontani, Balázs Jánoshoz is rendszeresen eljárt. Ebből te mit érzékeltél?

– Az én helyzetem egészen más volt már, hiszen én rendkívül jó gimnáziumi közösségben éltem meg a kamaszkoromat Cegléden. Nagyon pezsgő szellemi élet volt itt, mi a házibulikon, néhány pohár bor elfogyasztása után, a zongora mellett Juhász Ferenc-verseket szavaltunk, tehát ez már egy egészen más közeg volt. Sőt, fiatal felnőtt koromban a barátaim az Eötvös Loránd Tudományegyetemre kerültek, Eötvös-kollégisták is voltak köztük, akkoriban hetente többször jártam Budapestre egy baráti társaságba, ahol az ország vezető értelmiségijeivel jártunk össze, és kerültünk szoros baráti kapcsolatba. Az én indulásom már egészen más volt, mint apámé, nagyon sokat olvastam, számomra a művészvilág és a művészközeg teljesen természetes és magától értetődő volt. Atyám viszont hihetetlenül jól tudott kapcsolatot teremteni, volt benne egy olyan fantasztikus képesség, hogy a legkülönbözőbb társadalmi rétegekkel és legkülönbözőbb intellektuális szinten lévő emberekkel is megtalálta a közös hangot. Ezt kamatoztatta, amikor a művészportré-sorozatát készítette. Amikor e ciklus felvételei készültek, akkor én már meglehetősen szuverén és önálló ember voltam, a magam pályáját építettem, de néhányszor elmentem vele, különösen olyan festőkhöz, illetve írókhoz, akiket én is nagyon kedveltem. Tóth Menyhérthez is így kerültem, mint világosító. De Tóth Menyhérten kívül Balázs Jánoshoz, Déry Tiborhoz is, akit igen szerettem. Déry fenntartással fogadott minket, s akkor enyhült meg iga-

zán, mikor elővettem a mester tíz évvel korábbi köteteit, és dedikáltattam vele. Akkor vált nyilvánvalóvá számára, hogy nem a látogatás kedvéért vettük ezeket a könyveket, hanem talán valamit tudhatunk is róla. Számomra különösen Tóth Menyhért jelentett sokat. Akkor még nem volt igazán elismert Menyus bácsi, de pontosan tudtam, hogy zseni. Nagyon tiszteltem, van is jó néhány felvételem róla, nem nagyon publikáltam őket, mert valahogy mindig távol estek attól a körtől, amit épp az aktuális ciklusokban körbejártam.

– *Tóth Menyhértnél és Pista bácsinál is meghatározó szerepe volt a fénynek és a fehér színnek a művészetükben, bár technikailag nyilván eltérő módon. Lehetett ez köztük valamiféle szellemi kapcsolat, ők erről esetleg beszéltek, vagy ez inkább csak a véletlen lehet?*

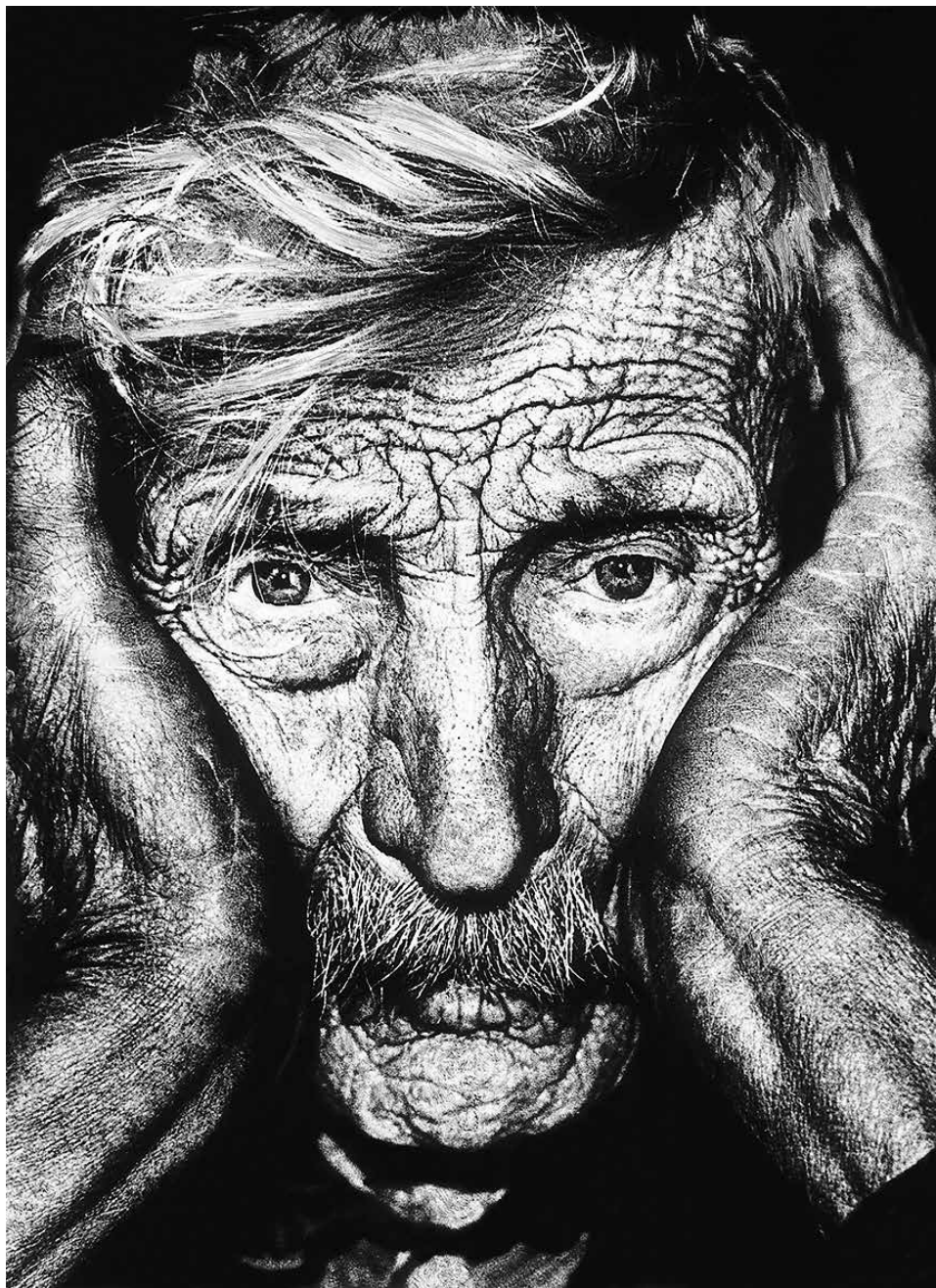
– Én inkább úgy látom, hogy mindkettőjük indulása hasonló volt. Arra gondolok, hogy egyszerű, hétköznapi környezetből emelkedtek ki mind a ketten üstökösként, szerintem ez volt a közös bennük. Úgy gondolom, hogy Balázs Jánosban is ez volt az, ami megfogta apámat, és ez teljesen kölcsönös volt. Tehát nem arról volt szó, hogy csak atyám rajongott Menyus bácsiért vagy Balázs Jánosért, fontosak voltak egymásnak.

– *Ha jól tudom, egy időszakban Balázs János minden képét lefényképezte Pista bácsi.*

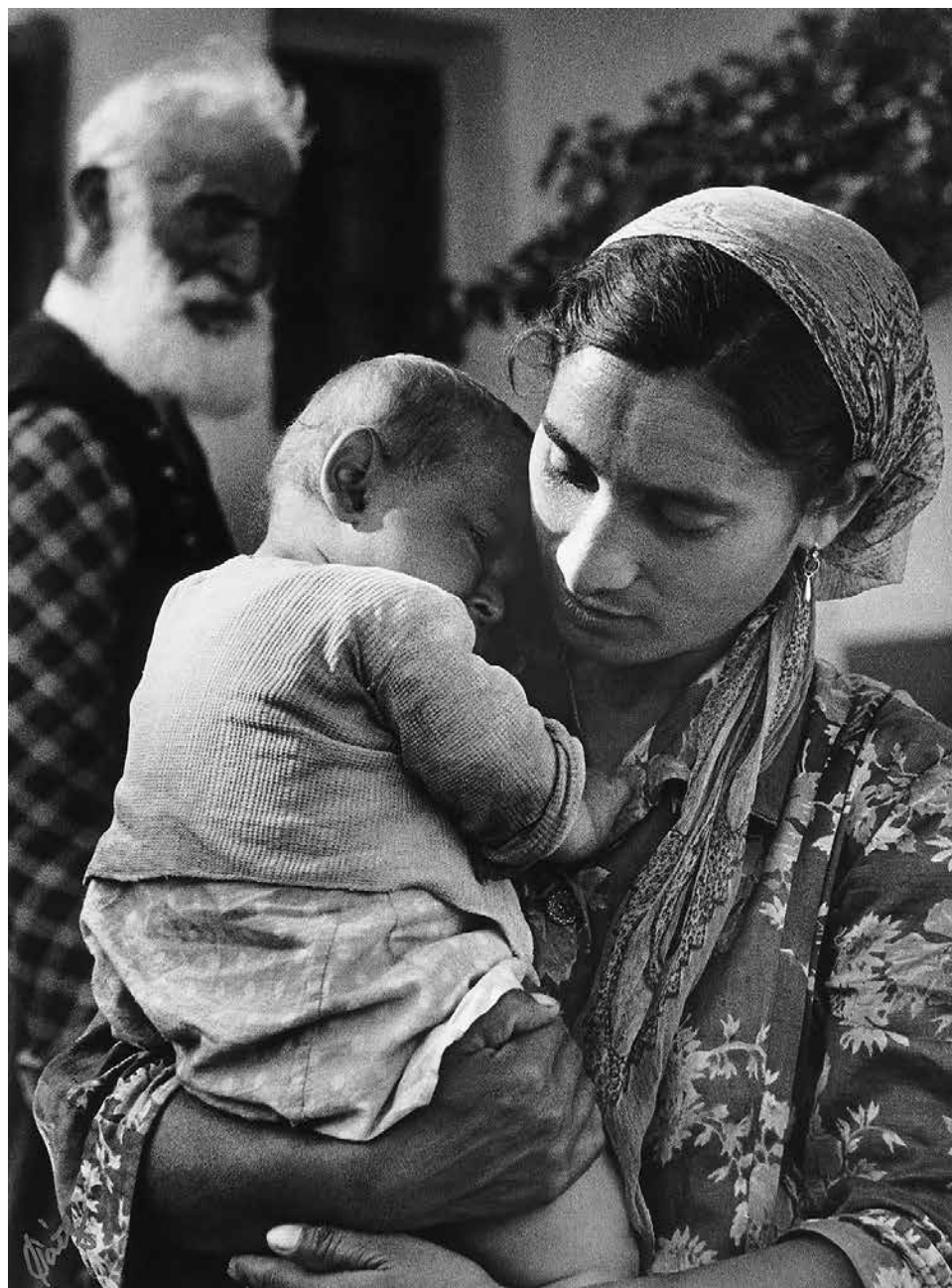
– Igen, így van. Rendkívüli módon rezonáltak egymásra, és ez volt az, ami igazán összekötötte őket. El kell mondanom egy nagyon fontos dolgot. Említetted a fényt. Apám pályájában én azt gondolom rendkívülinek, hogy ő a két háború között divatos, népszerű, világszerte sikeres magyaros stílus képviselőjeként indult. Ez egy roppant dekoratív, magas technikai színvonalon készített, tökéletesen megkomponált képekből álló irányzat volt.

– *Haller Frigyes alapvetően ezt az irányzatot közvetítette felé.*

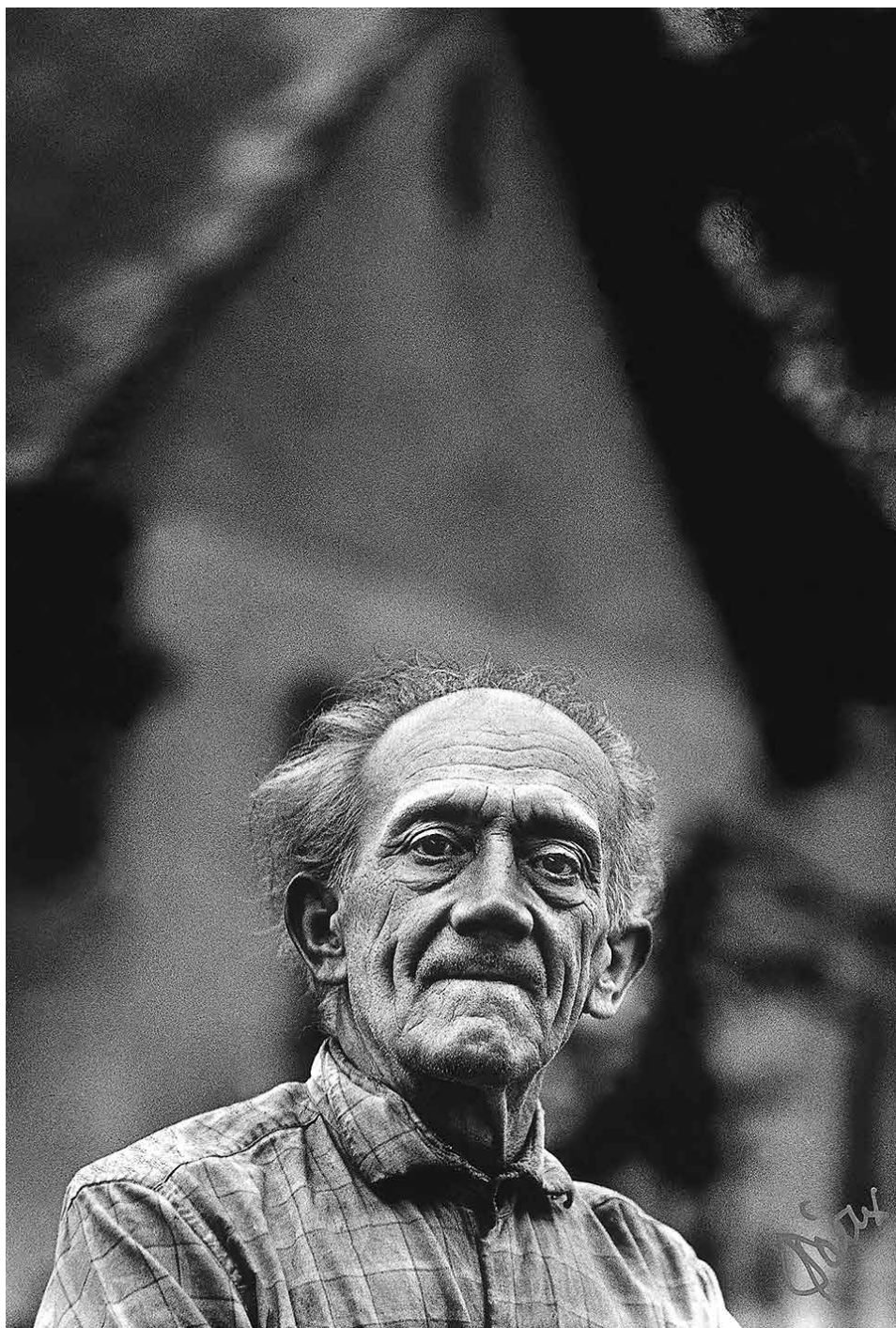
– Haller Frigyes is többek között. Balogh Rudolf volt az egyik leghíresebb képviselője ennek az irányzatnak. A magyaros stílus követői többnyire fővárosi tisztviselők, illetve középosztálybeli férfiakból álló fotográfusok voltak. Ők valamiféle idealizáló népi életképeket fotografáltak. Gyönyörűek, hibátlanok voltak, de számomra mindenképpen volt bennük egy „cukormázás, szirupos” megközelítés. Apám ugyanígy indult. Gyönyörű, tökéletes kompozíciójú és technikájú életképeket készített. Az ő igazi tehetsége és zsenialitása ott mutatkozik meg, hogy ebből a felszínes, csillogó képi világból egy olyan hallatlanul erőteljes, drámai, és számos esetben szimbolikus erejű képet tudott teremteni, amit nem lehet megtanulni. Ez az a magával hozott tehetség, ami egész egyszerűen kirobban a képeiből. Ehhez kellett az ő mérhetetlen kitartása és a hallatlan konoksága, de az, hogy ezt az életművet le tudta tenni, a már említetteken kívül, valami mélyről jövő, zseniális, csodálatos tehetségének köszönhető. Rengeteg cikk, könyv jelent meg apámról, az életéről rengeteg mindent tudhatunk, de sajnos nincs egy monográfia, egy elemző írás, ami a szakmai pályáját bemutatja nekünk. Az ívet, fejlődését az indulástól a *Nehéz út volt* című képig, a háború utáni magyar fotótörténet egyik ikonikus alkotásáig, érdekes módon nem láttam még, hogy megrajzolta volna valaki, vagy legalábbis nem emlékszem rá, hogy olvastam volna valahol is.

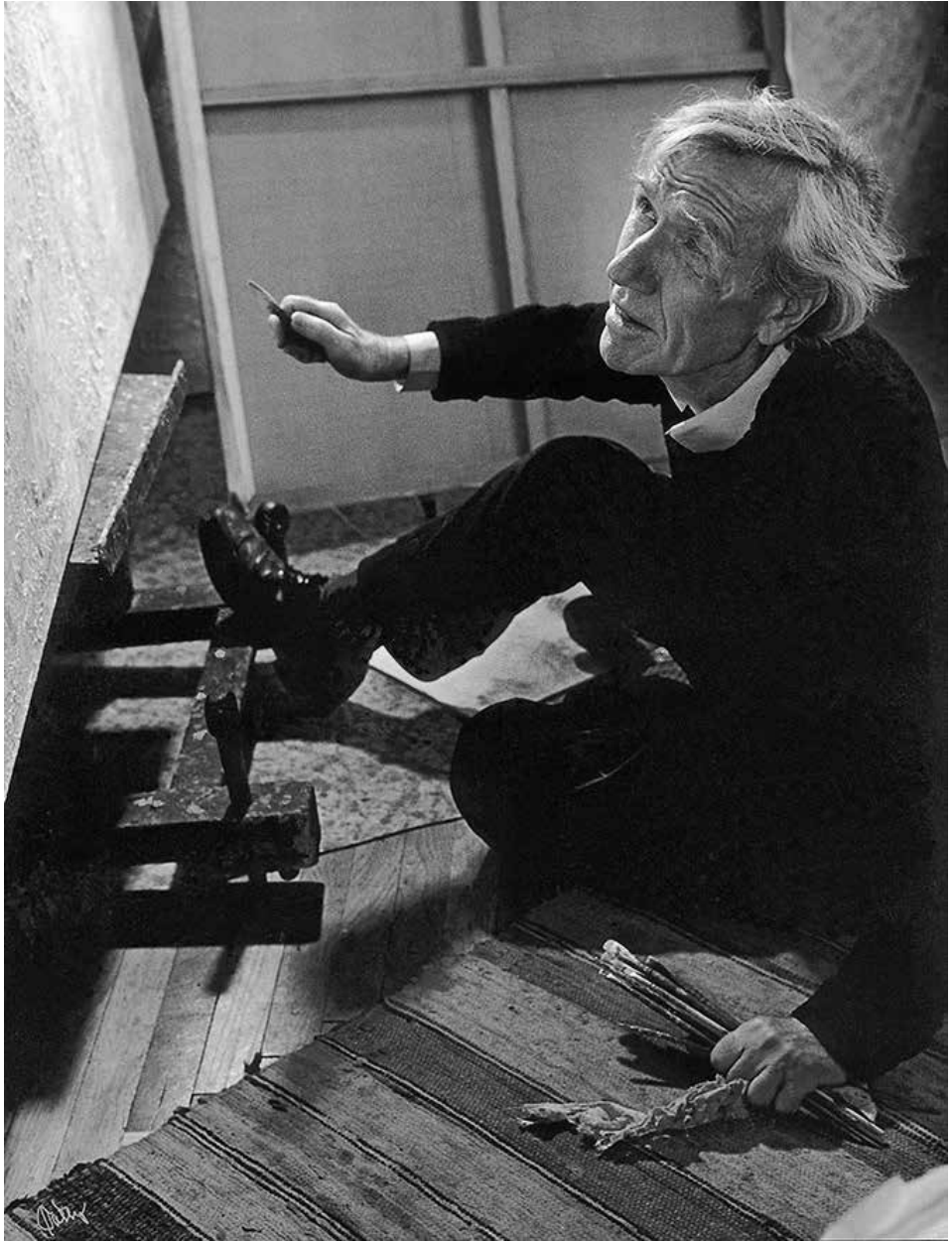
Tóth István – Nehéz út volt

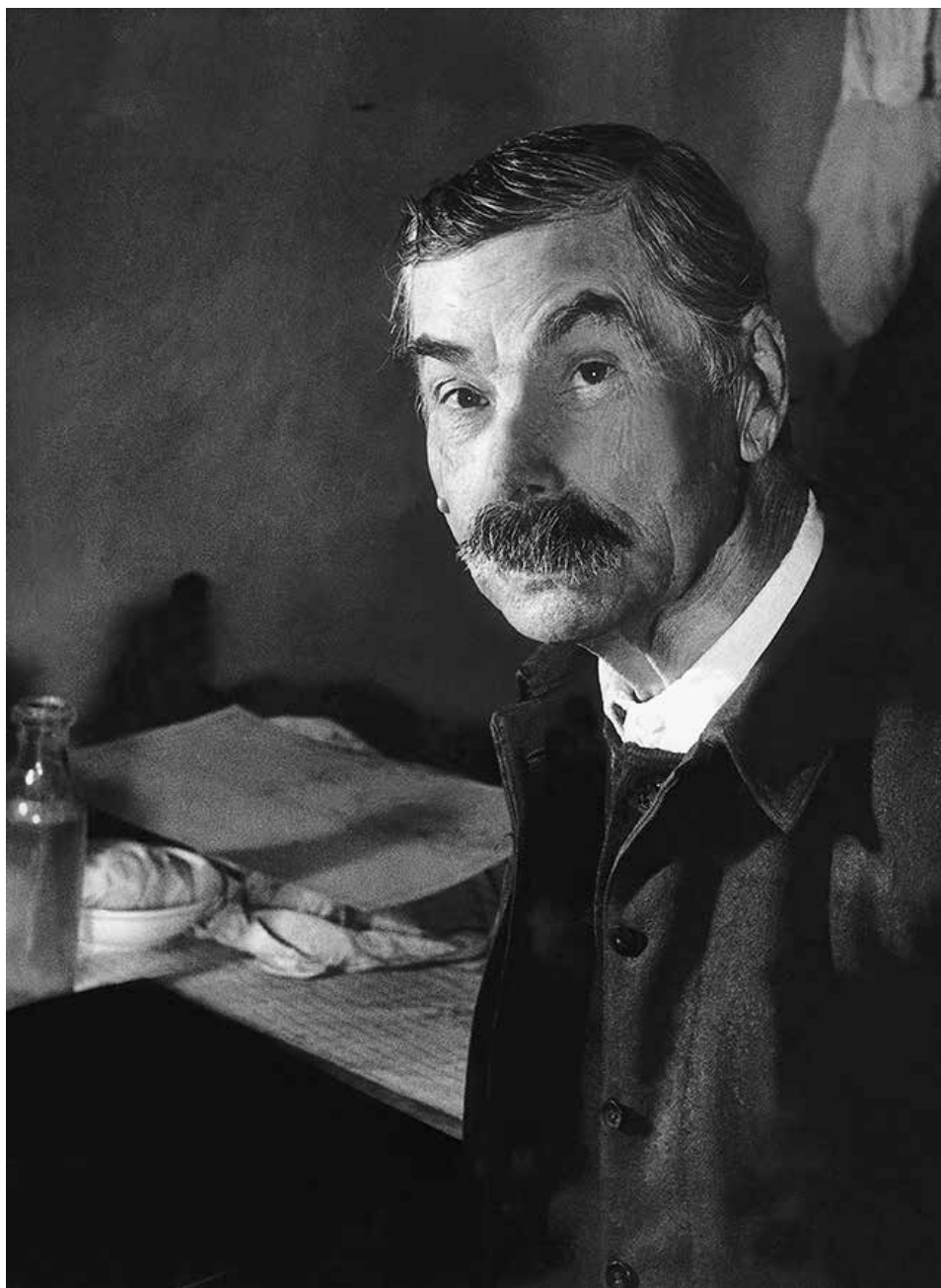
Tóth István – Kitagadottak

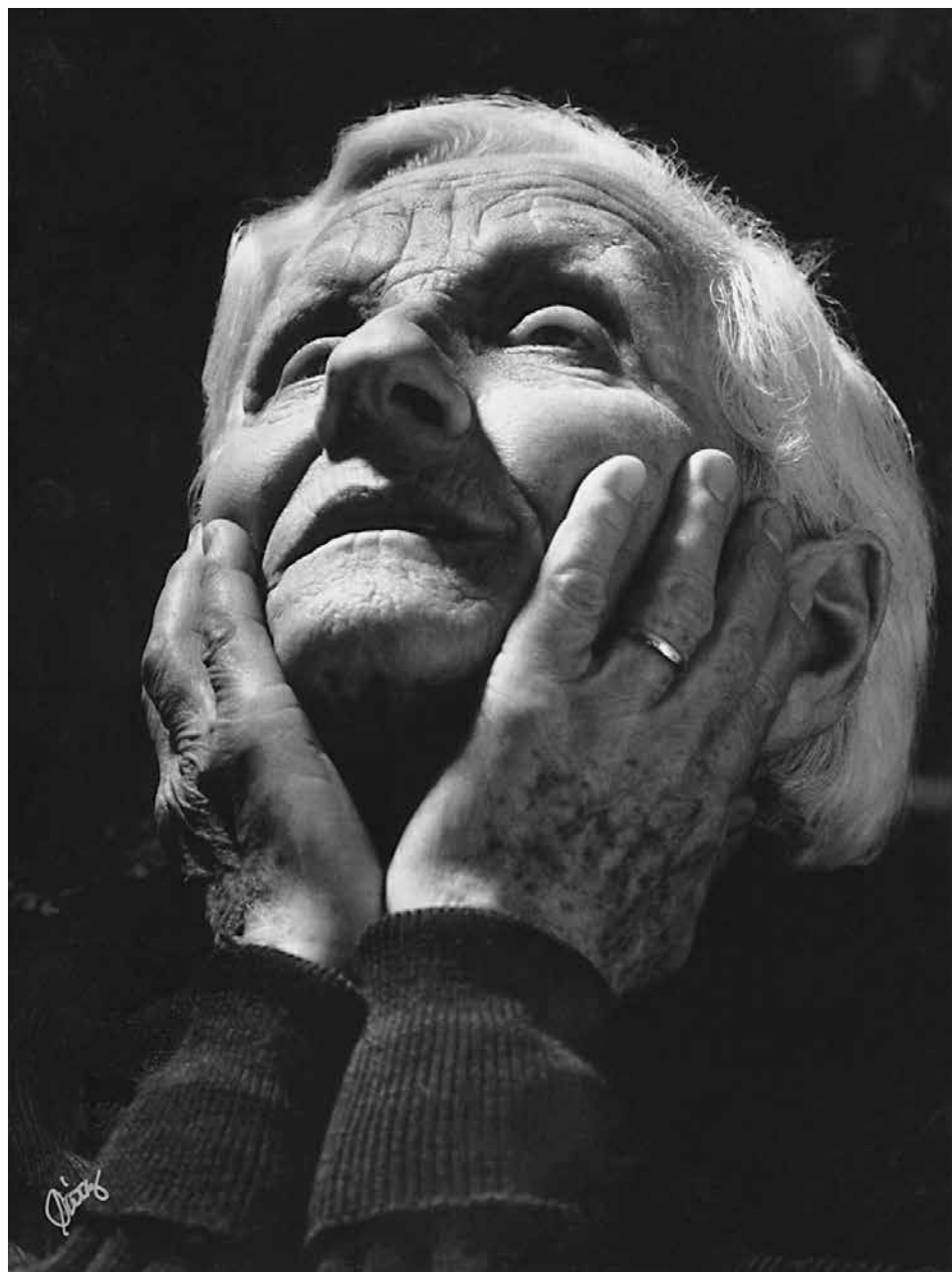
Tóth István – Balázs János

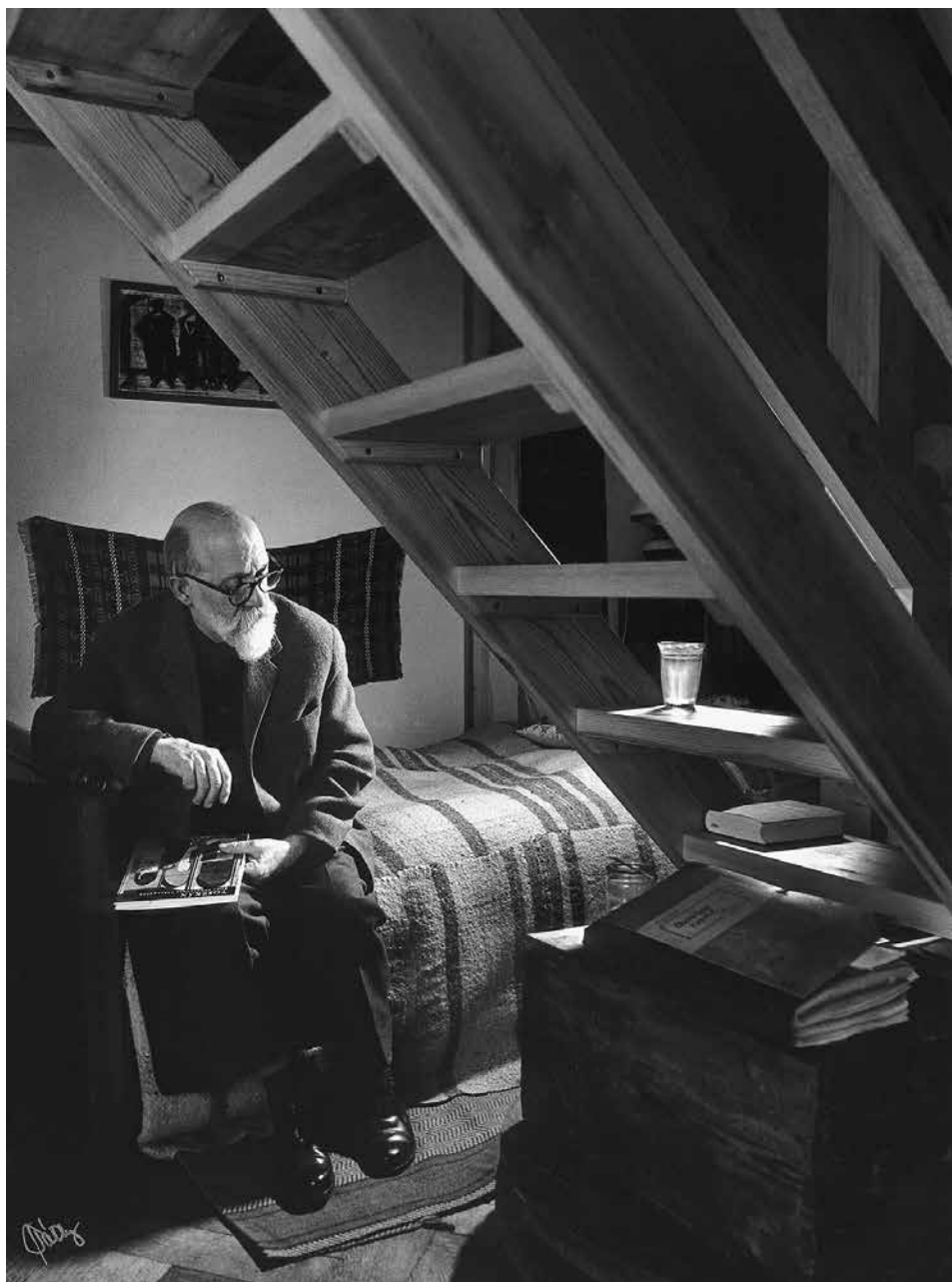
Tóth István – Tóth Menyhért

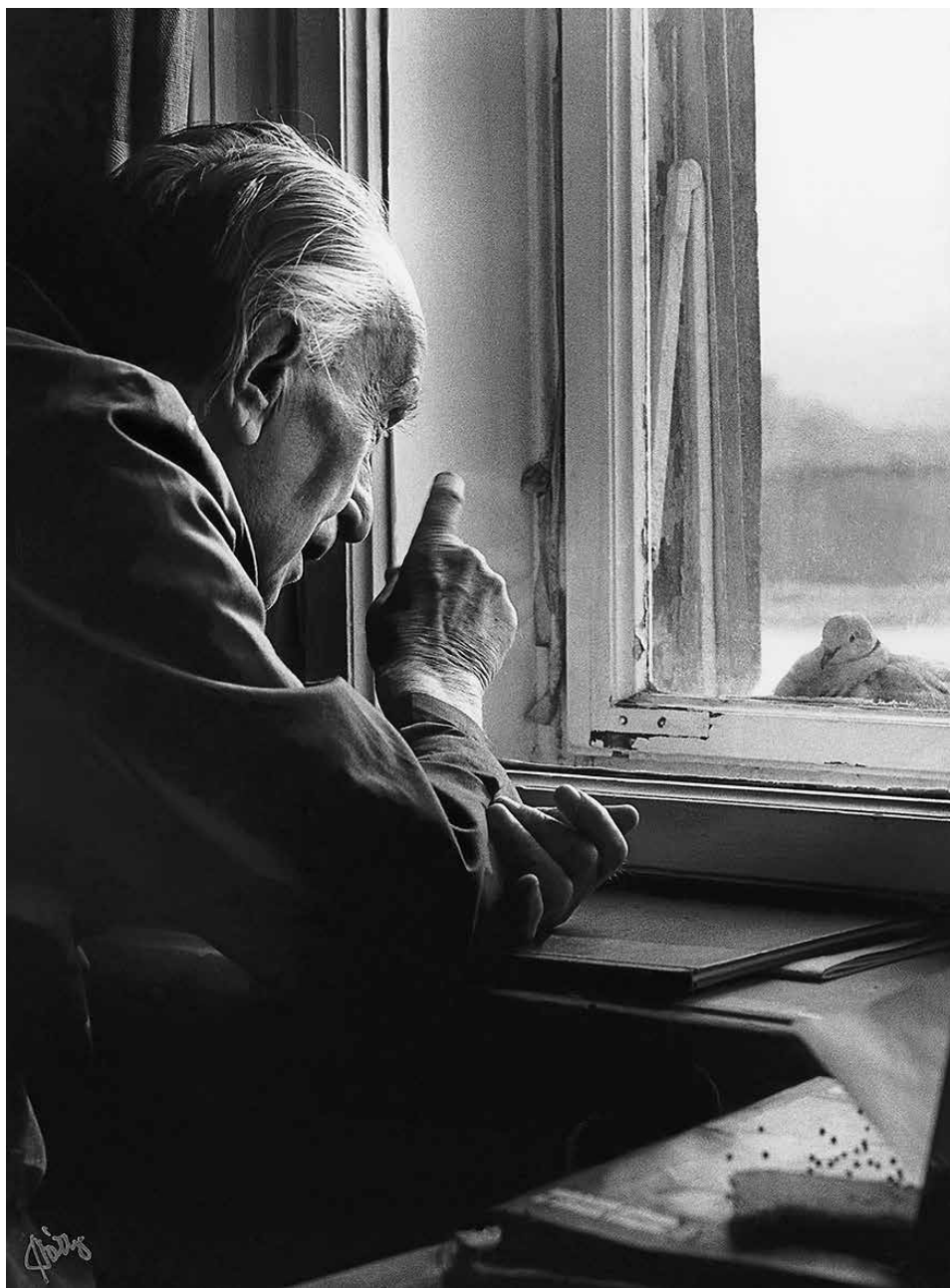
Tóth István – Benedek Péter

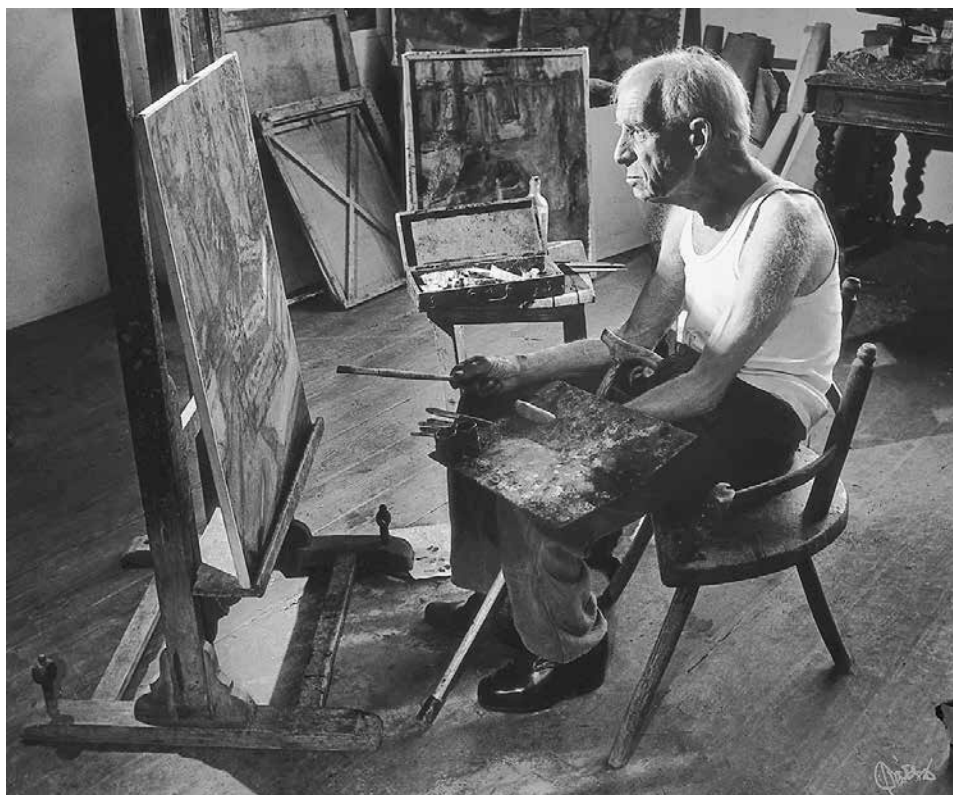
Tóth István – Patkós Irma

Tóth István – Egy pohár víz (Barcsay Jenő)

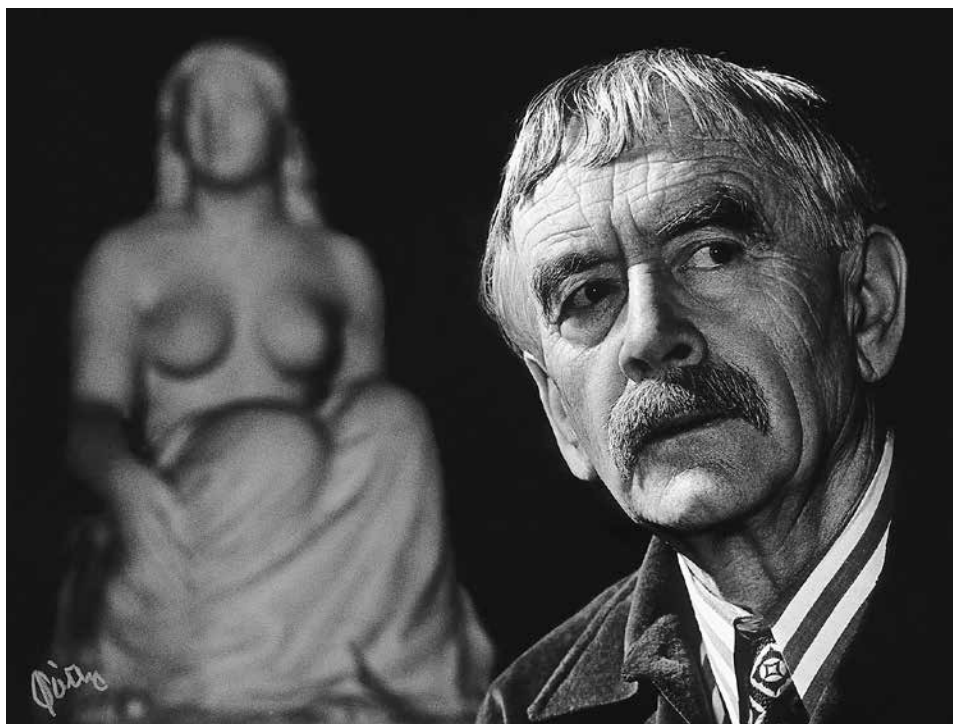
Tóth István – Bernáth Aurél

Tóth István – Műteremben (Czöbel Béla)

Tóth István – Kisfaludi Strobl Zsigmond

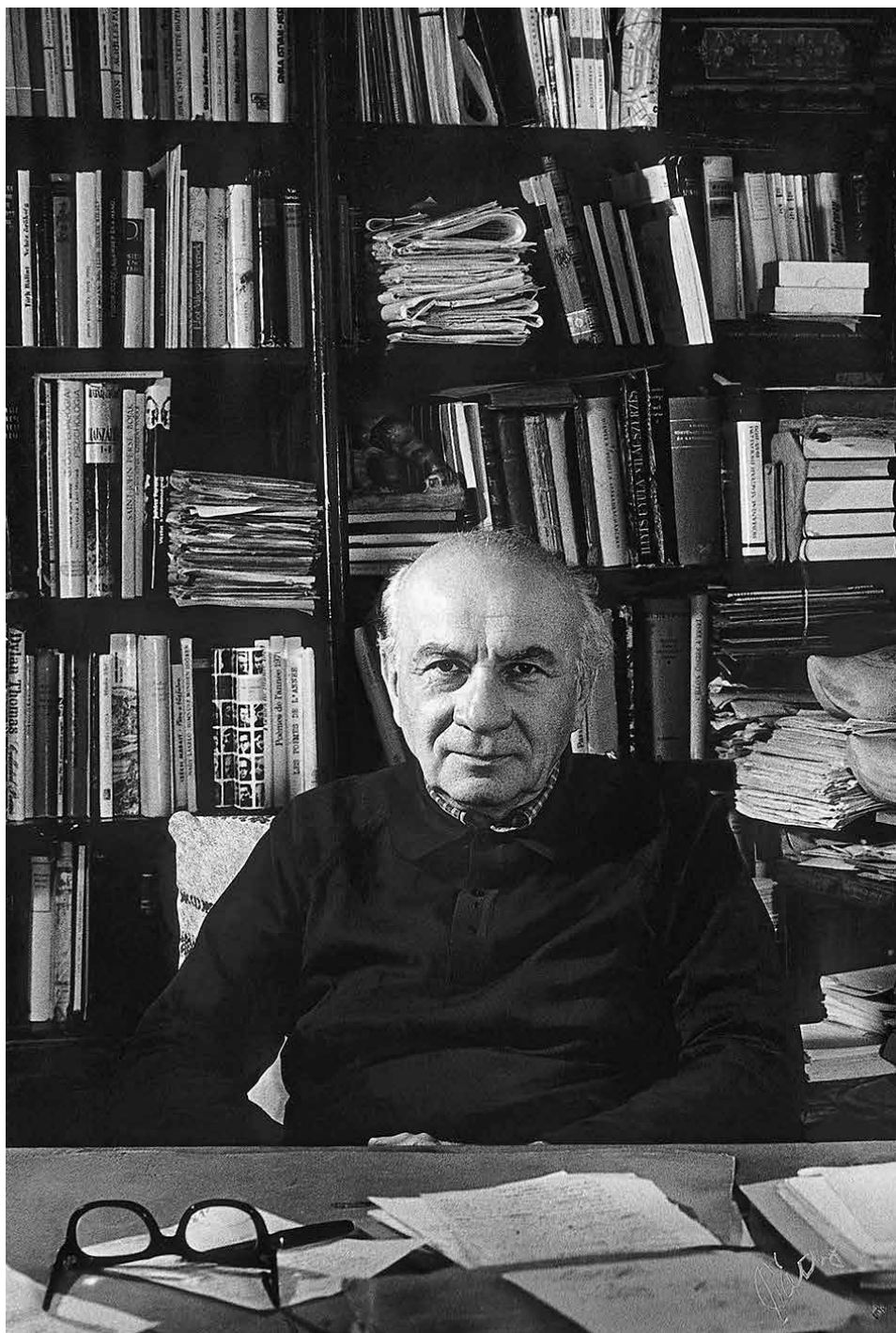
Tóth István – Borsos Miklós

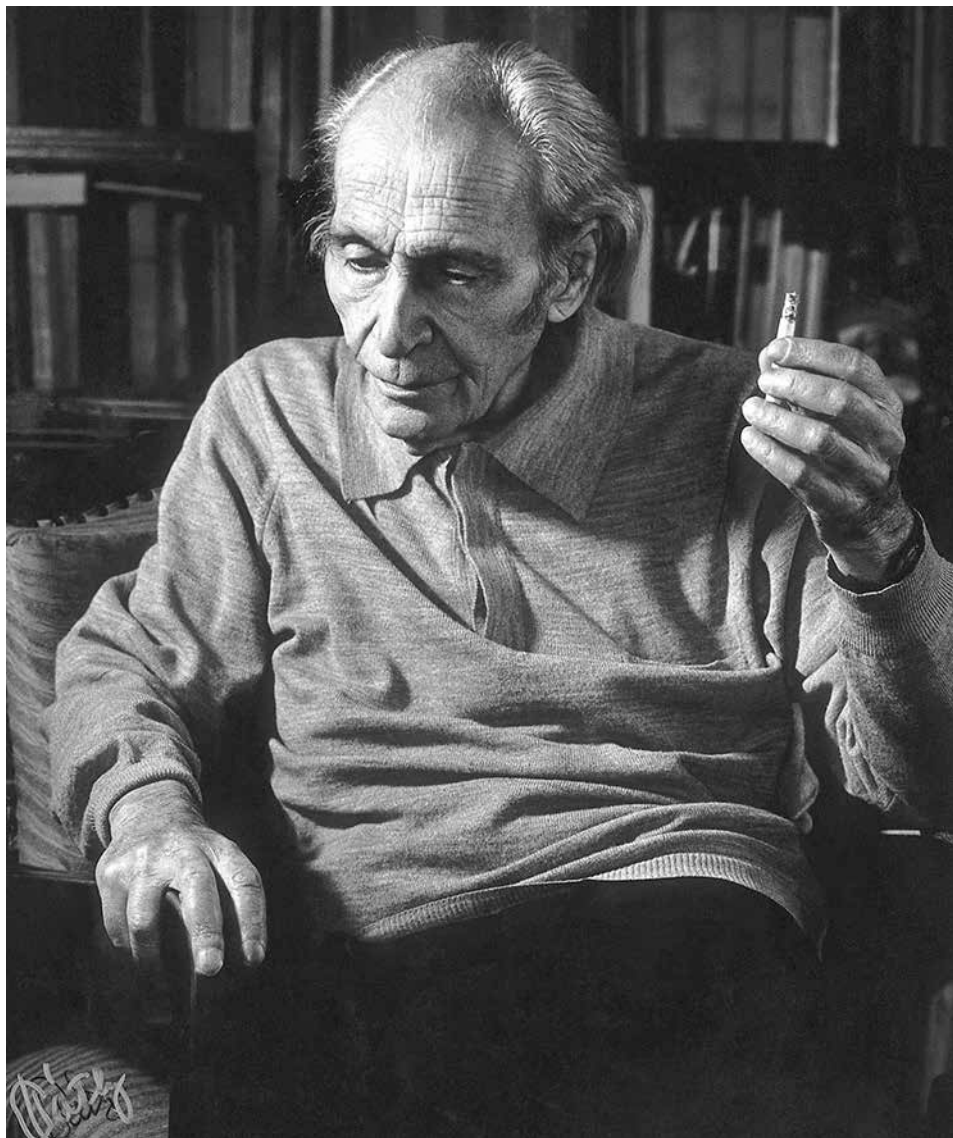
Tóth István – Akiket elfeledtek

Tóth István – Koszta Rozália

Tóth István – Illyés Gyula

Tóth István – Déry Tibor

Tóth István – Itatás

– Talán volt egy hihetetlen lényeglátó képesség benne, és ezt ő nagyon jól meg tudta fogni és megmutatni a képein.

– Valóban. Még annyit, hogy apám a képeihez szívesen mesélt történeteket. Például elmondta, hogy ez azt ábrázolja, hogy a lány megesett, és az apja ott a háttérben kitagadta, és a menyecske most viszi a gyereket büntudattal. Tehát a látványt egy nagyon egyszerű és buta kis történettel írta le. Valamitől azonban ott van mégis a képnek az ereje, és az a kép százszor mélyebb, olyan, szavakkal meg nem fogalmazható, ki nem mondható dráma, mélység és érzés van, ami az egészben ott lebeg. Én állandóan mondtam neki, ne mondja a történeteit, nem kell, mert ezzel földhöz ragadttá teszi, lehúzza a képeit, holott ez sokkal magasabban van.

– Mesélte, hogy a modellarcokat is tudatosan kereste a városban.

– Igen, az arcokat a témáihoz. Fotografálás előtt lerajzolta a tervezett kompozíciót, hangsúlyozta, ő abszolút tudatosan alkot. Valahogy olyan mély, ösztönös tehetség volt benne, ami ezt a tudatosan megrajzolt, papírra vetett képet műalkotássá emelte. Nem lehet papíron megtervezni ezt, vagyis meg lehet, de akkor az olyan is marad, ha nincs mögötte az a különös tehetség, ami ezt a nagyon egyszerű, majdhogynem együgyű történetet mégis valamitől fantasztikussá formálja. Valahol én itt érzem a tehetségének a rendkívüli voltát.

– A szocialista korszak mennyire kellett ahhoz, hogy Pista bácsi ilyen sikeres tudjon lenni? Gondolok arra, hogy a kutatóintézeti háttér, Mészöly Gyula támogatása nélkül is elérhette volna ezt a sikert? Mennyire kellett ehhez ez a korszak is?

– Nagy szerencséje volt Mészöly Gyulával, a kutatóintézet tudós vezetőjével, neki nagyon sokat köszönhet. A hatvanas években engedélyezte atyámnak a kötetlen munkavégzést, hogy nem napi nyolc órában, reggel nyolctól délután negyig kellett munkában töltenie a napjait.

– Támogatta más módon is?

– Felszereléssel is támogatta, Gyula bácsinak hatalmas szerepe volt apám sikereiben. Felismerte a tehetségét, nem karitatív tevékenység volt ez, hiszen a napi munkáját a legmagasabb szinten el kellett, hogy végezze. Abban a rendkívül szoros és nagyon szabályozott világban, mint amilyenek a kommunizmus éveit voltak, Mészöly Gyula megteremtette atyám számára azt a lehetőséget, hogy a szabadidejét egy tagban tudta kivenni, és ilyenkor tudott elmélyülten dolgozni. Utólag is köszönet érte. Nem hiszem, hogy a mai világban erre lenne lehetőség. Valószínűleg apám szabadúszóként nem lett volna képes megélni, tehát ma sem lenne képes megélni. Mára – sajnos nagyon szomorú – a fotográfiának rendkívüli módon csökkent a presztízse, nem a művészfotóra gondolok, hanem az alkalmazott fotográfiára, a riportfotóra, hiszen az újságíró most már kezébe vesz egy fényképezőgépet, pár százezer forintért szuper masinát lehet kapni, azzal kimegy, kattogtat kettőt-hármat, és ezek a gépek már készítének olyan minőségű képet, hogy az a sajtóban közölhető. Sajnos a fotószakma nagy öregjeinek, a kortársaknak nincs munkájuk, nem kapnak elég megrendelést, amiből meg lehetne élni, néhány kivételesen szerencsés embert leszámítva.

– Korábban szomorúan beszélt Pista bácsi arról, hogy elég hányatottan alakult a hagyatékának sorsa. Gajdócsi István megyei tanácselnök még a rendszerváltás előtt konkrét ígéretet tett, hogy Kecskeméten elhelyezik Tóth István gyűjteményét, de a halála és a rendszerváltás miatt ez megghiúsult. Később Szécsi Gábor kecskeméti polgármester a Fotótörténeti Múzeum mellett tervezett építeni egy épületet, amelyben elhelyezték volna a képeket. Cegléden is voltak ilyen törekvések. Pista bácsi halála után történt-e előrelépés ebben az ügyben?

– Édesanyám halála után szembesültem azzal, hogy atyám élete sem lesz végtelen, akkor együtt megkerestük Cegléd város akkori polgármesterét, és tettünk egy olyan felajánlást, hogy a fotográfusi hagyatékát, aminek részét képezik a képei, az Öt világrész fotóművészete gyűjtemény, díjai, katalógusai, emblémái, a teljes fotófelszerelése, mind felajánljuk Cegléd városának egy állandó kiállítóhelyért cserébe. Tehát amennyiben Cegléd város vállalja azt, hogy ezt egy gyűjtemény keretében, állandó kiállításon bemutatja, akkor mindezt felajánlja a városnak. Apám halála után a hagyaték befogadásának szándékát Cegléd város megerősítette, képviselő-testületi határozatban döntött arról, hogy ezt a gyűjteményt elfogadja, és majd megfelelő körülmények között bemutatja. Nem a szándékkal volt baj a korábbi városvezetés idején sem, tehát pártszintől függetlenül, messzemenően nagyra értékelték, tisztelték, szerették atyám munkásságát, de Cegléd nem egy gazdag város, és egész egyszerűen nem volt meg az anyagi feltétele, hogy ezt megcsinálják. Atyámmal sokat vitatkoztunk azon, hogy ha van egy üres épület, miért nem lehet ott elhelyezni a kiállítást. Szerintem azért, mert egy gyűjtemény nem abból áll, hogy kitesznek a falra kétszáz képet, és a dolog ezzel véget ért. Nem, ez a dolognak az egyszerűbb része. Azt az épületet, a kiállítást fönn kell tartani, azt működtetni kell. Mindvégig azt képviseltem, a mostani polgármesterrel, Takács Lászlóval is tárgyaltunk erről, és teljes egyetértés alakult ki közöttünk, hogy egy kisebb gyűjteményt kell bemutatni, de azt szükséges időről-időre változtatni, frissíteni. Lehetőleg más gyűjteményekkel egy nagyobb épületben kell elhelyezni, hogy az egyik kiállítás látogatói vonzzák a másik látogatóit is. Mert ha kiállítás kétszáz képet, azt egyszer megnézik az emberek, és utána mi történik, tíz év múlva esetleg megnézik újra. Cegléden nincs akkora idegenforgalom, hogy egy ilyen házat fenn lehessen tartani. Tehát mindenképpen egy racionális megoldást kell találni – és én értem, hogy apám türelmetlen volt életében –, de meg kellett várni azt az időt, amikor erre megérik a helyzet. Most vannak lehetőségek, és bízunk benne, hogy közel állunk a tényleges megvalósításhoz, ez persze nem jelenti azt, hogy ez fél éven belül elkészül.

– *A helyi Kossuth Múzeum keretein belül történne ez, vagy attól teljesen függetlenül?*

– Ez még képlékeny. A garanciákat meg kell teremteni mindkét fél számára elfogadható módon, ez egy hosszú jogi folyamat lesz. Azt szeretném, hogy ne fordulhasson elő az, mint ami velem történt, készítettem a városnak Ceglédről egy kétszáz képből álló fotóanyagot még a nyolcvanas években, könyv is jelent meg a képanyagból, s kiállítást is rendeztek belőle, a képek a várossal kötött egyezség keretében tulajdonukba kerültek. A rendszerváltás idején a művelődési ház akkori művészeti vezetője, mivel ez ott hányódott, úgy, ahogy volt, az egészet kidobta.

Ez számomra komoly figyelmeztető tény, tehát a hagyatéknak mindenképpen olyan jogi keretet kell megteremteni, hogy ilyesmi ne fordulhasson elő, ebben teljes egyetértés van közöttünk a városvezetéssel.

– *Az Öt világrész fotóművészete gyűjtemény több ezer képből áll, emlékeim szerint...*
– Igen, körülbelül kétezer képből áll a gyűjtemény, valamennyi kontinens alkotói képviseltetik magukat.

– *Pista bácsi kapcsolatrendszerén keresztül összegyűjtött képek a világ minden részéről...*
– Igen, sok gyönyörű kép van benne, ez is egy érdekes és vonzó anyag, egy leendő fotóarchívum értékes része lehet.

– *Ha jól tudom, Pista bácsi elkezdte digitalizálni és rendszerezni a képeit és a gyűjteményeit a halála előtti években.*

– Hihetetlenül precíz és alapos ember volt. Ezt ő maga házilag, szerény körülmények között végezte. Minőségében sajnos elég gyenge, ezt újra digitalizálni kell. Atyám nagyon előrelátó volt, több hatalmas kollekciót helyezett el különböző közgyűjteményekben. Egy gyönyörű kollekciót, a Múcsarnokban megrendezett kiállításának az anyagát a Kecskeméti Fotográfiai Múzeumnak ajándékozta. Az Országos Széchényi Könyvtárban több mint kétszáz képből álló gyűjteménye van. Veszprémben, a megyei múzeumban is van egy válogatás. A Mezőgazdasági Múzeumnak nemrégiben ajándékozott egy hatalmas sorozatot a kutatóintézeti anyagából. Cegléd város számára bedobozolva egy komplett anyaga van, ami az életművének a legjavát tartalmazza. Ez most az én kezelésemben, gondozásomban van, és ez képezi majd a ceglédi gyűjtemény magját.

– *Tehát előbb-utóbb Cegléden állandó kiállítás keretében mutatják be Tóth István fotóművész munkásságát és hagyatékát.*

– Igen, bízom benne. Én is kaptam apámtól korábban egy nagy válogatást. Ez olyan megfontolásból történt, hogy ha egy múzeumba bekerül a gyűjteménye, azt onnan vándorkiállításra vagy más bemutatóra kivinni szinte lehetetlen, és ennek áthidalására van nálam a gyűjtemény, hogy azt lehessen mozgatni. Végezetül két örömteli eseményről is beszámolhatok, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete Fotóművészeti Tagozata *Isten képére teremtve, tisztelgő kiállítás Tóth István emlékére* címmel pályázatot írt ki, s novemberben a Ceglédi Galériában került sor a bemutatóra, melyet az NKA és Cegléd városa is támogatott. A másik pedig: Nagykőrösön, ugyancsak novemberben *Alma és fája*, Tóth István és Apáti-Tóth Sándor képei voltak láthatók. Tamási Áron gyönyörű gondolata kísért végig életemen, mármint, mi dolgunk van a világban, az, hogy otthon legyünk benne, s az utóbbi időben ehhez szerénytelenül a magam félmondatát is hozzágondolom: valamint értelmes nyomot hagyjunk magunk után. Tóth Istvánnak ez sikerült.